לא: מי שקינא פרק שישי סוטה

עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם הרי היא מתקיימת בעד אחד עדות הראשונה שאין אוסרתה איסור עולם אינו דין שתתקיים בעד אחד תלמוד לומר [1]כי מצא בה ערות דבר ולהלן הוא אומר [2]על פי שנים עדים יקום דבר מה להלן על פי שנים אף כאן (א) פי שנים [א]עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת אשה אומרת נטמאת ואשה אומרת לא נטמאת היתה שותה אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת היתה שותה שנים אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת לא היתה שותה: **גמ'** האי תלמוד לומר כי מצא בה ערות דבר [ב]ת"ל בה בה ולא בקינוי בה ולא בסתירה מיבעי ליה הכי נמי קאמר תלמוד לומר בה בה ולא בקינוי בה ולא בסתירה וטומאה בעלמא בלא קינוי ובלא סתירה דלא מהימן עד אחד מנלן נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר מה להלן בשני עדים אף כאן בשני עדים: עד אומר נטמאת: טעמא דקא מכחיש ליה הא לא קא מכחיש ליה עד אחד מהימן מנהני מילי דתנו [ג]רבנן [3]ועד אין בה בשנים הכתוב מדבר אתה אומר בשנים או אינו אלא באחד תלמוד לומר [2]לא יקום עד אחד באיש וגו' ממשמע שנאמר לא יקום עד איני יודע שהוא אחד מה תלמוד לומר אחד זה בנה אב [ד]כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב אחד ואמר רחמנא תרי לית בה אלא חד והיא לא נתפשה אסורה וכיון דמדאורייתא עד אחד מהימן אידך היכי מצי מכחיש ליה והא אמר עולא [ה] א כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים אלא אמר עולא תני לא היתה שותה וכן אמר רבי יצחק לא היתה שותה ורבי חייא אמר היתה שותה לרבי חייא קשיא דעולא לא קשיא כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה תנן עד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת היתה שותה הא חד וחד לא היתה שותה תיובתא דרבי חייא אמר לך רבי חייא וליטעמיך אימא סיפא שנים אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת לא היתה שותה הא חד וחד היתה שותה אלא כולה בפסולי עדות ור' נחמיה היא [ו]דתניא רבי נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באיש אחד כשני אנשים באיש אחד ד ואיכא דאמרי כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא אפי' [ז]מאה נשים נמי כעד אחד דמיין

והכא

רש"י

שאוסרתה איסור עולם. כדאמר (לעיל דף כח.) בסוטה ספק מגטמאה ונטמאה וכ"ש ודאית: **עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת.** אוקי חד בהדי חד והרי היא כספיקא ושותה: **ושנים אומרים לא נטמאת.** כלומר לא נטמאת בפניך שכשבאת ומלאת שנסתרו יחד גם אנו היינו עמך ובפנינו לא נטמאת הרי נסתלק העד הזה ובטלו דבריו מפני השנים והרי היא בספיקא אם נטמאת קודם שבאו אלו ומלאום והיתה שותה. ובגמ' מפרש למאי איצטריכו כל הנך בבי: **גמ' בה ולא בקינוי כו'.** למאי איצטריך גזירה שוה הא כתיב גבי טומאה ועד אין בה ומיעוטא הוא בה עד אחד נאמן ולא בעדות אחרת והויא לה עדות סתירה כשאר כל עדיות שבתורה: **וטומאה בעלמא.** עד א' שהעיד על אשה שלא קינא לה בעלה ואמר נטמאת מניין דלא מהימן ולא אמרינן אטומאת אשה הימניה רחמנא לא שנא לאחר קינוי ולא שנא בלא קינוי תלמוד לומר כו' וכי הימניה רחמנא בטומאה שאחר קינוי ויש עידי סתירה שנים ועד מעיד שנטמאת שרגלים לדבר. ובפרק קמא (לעיל דף ג.) פרכינן והא כי כתיב קינוי בתר הכי כתיב ומשנינן ועבר כתיב שכבר עבר: **הא לא מכחיש ליה כו'.** הוא הדין דהוה ליה למבעי ארישא דקתני בהדיא אחד אומר אני ראיתיה שנטמאת לא היתה שותה אלמא מהימן אלא משום דבעי לאקשויי עלה כי מכחיש ליה מאי הוי הא הימניה רחמנא להאי דאמר נטמאת כבי תרי והוי ליה האי דמכחיש ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים: **הרי כאן שנים.** הרי הוא כשנים: **קשיא דעולא.** דכיון דהאמינה תורה הרי העמידתו במקום שנים: **כאן בבת אחת.** מתני' כשהעידו שניהם בתוך כדי דיבור דבטלו דבריו מיד דלא נתקיימה עדותן בב"ד. והיכא דהאמינהו תורה כשנים כגון אם העיד עדותו ויצא דתו לא מצי חד לאכחושיה: **הא חד וחד.** על כרחין לא היתה שותה תנא ברישא דאי היתה שותה קתני הא תו למה לי השתא בחד הוי הכחשה תרי מבעיא פשיטא דאין אחד במקום שנים ומתני' לדיוקא דידיה תנא ליה דאי לאשמועינן היא גופה פשיטא דלא איצטריך: **אמר לך ר' חייא ולטעמיך.** דסבירא לך דמתני' לגופיה לא איצטריך דהא פשיטא דאין א' במקום שנים ולדיוקא אתא סיפא מאי תידוק מינה אלא מתני' לא לדיוקא אתא אלא לאשמועינן היא גופה איצטריך דשנים דקא תנא בפסולי עדות קאמר כגון נשים או עבדים ואשמועינן דשתי נשים מבטלות דברי עד א' בין ברישא בין בסיפא ולקמן [לג.] פריך תרתי למה לי. והאי דלא שני ר' חייא מציעתא בזה אחר זה (ב) משום דקא דייק מתני' בבת אחת דקתני ושנים אומרים לא (ה) ט) דליהוי אלמא בהדי הדדי קאתו דלעולם במקום שנים לא האמינה תורה עד אחד: **כל מקום שהאמינה תורה כו'.** הוציאתו לעדות זה מכלל כל עדיות שבתורה לפיכך פסולין וכשירין שוין בה והלך אחר רוב דעות המעידין בדבר: **ואיכא דאמרי כל היכא דאתא עד כשר מעיקרא.** ואמר נטמאת ונתקבלה עדותו ואחר כך באו מאה נשים כעד א' דמיין והוה ליה קמא שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ואינה שוטה:

והכא

תוספות

כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה. קשיא דהכא משמע כיון שנתקבל עדותו של ראשון ואע"פ שלא עשו ע"י עדותו שום מעשה ולא שום הוראה רק שלא העיד השני בתוך כדי דיבורו של ראשון הוי דבריו של שני במקום ראשון כדבריו של אחד במקום שנים הכי משמע לפירוש רש"י והא בפרק האשה שהלכה (יבמות דף קיז:) תנן עד אומר מת וניסת וכא אחר ואמר לא מת לא תצא וקא דייק בגמ' טעמא דניסת הא לכתחילה לא תנשא והאמר עולא וכו' ומשני הכי קאמר עד אומר מת והתירוה לינשא וכא אחר ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון והא התם דבזה אחר זה מיירי דהא ניסת בנתיים ואפ"ה בכה"ג בזה אחר זה אם לא ניסת לא תנשא אא"כ התירוה לינשא דאמר לא תצא מהתירה הראשון ופירש נמי רש"י התם דלדוקא שהתירוה קודם שיבא עד השני המכחישו אבל אם קודם שהתירוה מודה עולא דלא סמכינן אקמא דאכתי לא אחשביניה כתרי להכי נראה לפרש הכא בזה אחר זה שקיבלו עדות הראשון והורו ע"פ עדותו מיהו תימה עולא גופיה דאמר הכי אליביה תני לא היתה שותה מה דוחקיה למימר הכי והא מתניתין לא משמע ששהה השני אחר הראשון עד שהורו ואסרוה עליו ואמרו אינה שותה וי"ל דמתניתין בסתם קתני אי נמי רבי יצחק ועולא הוה מתרלי לההיא דהאשה זוטא כדמתרלי אליבא דר' יוחנן בפ' שני דכתובות (דף כב:) משום לזות שפתים וההיא דהאשה רבה (יבמות דף פח:) לא דמיא לתרוייהו משום דגבלא אתי וקאי: **הא** חד וחד לא היתה שותה תיובתא דרבי חייא. נראה האי דלא דחי ליה בזה אחר זה משום דסוף סוף תיקשי דיוקא דסיפא דשנים אומרים נטמאת וא' אומר לא נטמאת לא היתה שותה הא חד וחד היתה שותה במאי מוקמת לה ע"כ בבת אחת מאי קמ"ל היינו רישא הילכך צריך לתרולי כר' נחמיה בין לר' יצחק בין לר' חייא הני תרתי בבי דסיפא תימה היכי הוה מתרץ ר' יצחק מתני' דפרק אמרו לו (כריתות דף יא:) דתנן עד אמר אכל ועד אמר לא אכל אשה אומרת אכל ואשה אומרת לא אכל מביא אשם תלוי כיון דהאמינה תורה עד אחד דנפקא לן מאו הודע אליו חטאתו (ויקרא ד) חטאת הוי ליה לאיתויי בשלמא רבי חייא הוה מוקי לה בבת אחת. ירושלמי גידל בר בנימן בשם רב אמר בכל מקום י) שהכשירו עד אחד עדות האשה כאיש האיש מכחיש את האשה והאשה מכחשת את האיש דתנן עד א' אמר נטמאת ואשה אומרת לא נטמאת אשה אומרת נטמאת ועד א' אמר לא נטמאת תנא דבי רבי אומר כן ותו בירושלמי עד אחד אמר נטמאת ועד אחד אמר לא נטמאת שמעון ב"ר אבא בשם ר' יוחנן כאן לא היתה שותה ועגלה ערופה היו עורפין וטעמא מפני שכאן רגלים לדבר ומסיק נמי התם דבעידי טומאה לא אמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה מפני שרגלים לדבר:

מהו

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"א מהל' סוטה הלכה טו והל' יז ופי"ב מהל' גירושין הל' יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף לו:

ה ב מיי' פ"א מהל' סוטה הל' טו והל' יז [ופי"ב מהל' גירושין הל' יח יט ופ"ט מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יג]:

ו ג מיי' פ"א מהל' סוטה הלכה יח ופי"ב מהל' גירושין הלכה כ ופ"ט מהל' רוצח ושמירת נפש הל' טו טז יז סמג עשין עח נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' לו:

◆

תוספות שאנץ

בכי האי גונא לב"ג כפרשב"ם דקאי אסתירה ולא קאי אטומאה: **גמ'** טעמא דקא מכחיש ליה הא לא מכחיש ליה עד אחד נאמן וה"ה דהוה ליה למבעי ארישא מה"מ דעד אחד נאמן דקתני בהדיא עד אחד אומר אני ראיתיה שנטמאת לא היתה שותה אלמא נאמן. אלא משום הכי מייתי מסיפא משום דבעי אקשויי עלה כי מכחיש ליה מאי הוי הא הימניה רחמנא להאי דאמר נטמאת כבי תרי והוי ליה האי דמכחיש חד ואין דבריו של אחד במקום שנים ל"ה. לא קשיא כאן בבת אחת הא דאמרינן דשותה מיירי כשבאו בבת אחת והעידו שנים ביחד ולא נתקיימה עדותן בב"ד והיכא התורה האמינתו כשנים בהעידו זה אחר זה: א) ועולא מי לא מפליג כי בבת אחת בין בזה אחר זה דשני תני רבה שותה דלא משני כמו ר' חייא והא אמרינן בפרק האשה שלום על הא דתנן עד אחד אומר מת ונשאת ובא עד ואמר לא מת הרי זו לא תצא ודייק בגמ' טעמא דנשאת הא לא נשאת לא תנשא יהאמר עולא כו'. ומשני ה"ק התירה להנשא אע"ג דלא נשאת אלמא משמע דמפליג עולא בין בת אחת לזה אחר זה. וי"ל דאין הכי נמי הוה מצי מפליג עולא הכא אלא שינויי דר' חייא לא סבירא ליה משום דמקשי תלמודא על מילתיה. א"נ י"ל דגבי אשה בעלמא שהיא ב) דרבנן מפליג בין בבת אחת בין בזה אחר זה דיש להקל עליה אבל גבי סוטה שהיא דאורייתא בין בבת אחת לזה אחר זה: הא חד וחד לא היתה שותה ותיובתא דר' חייא ופי"ה דהוה מצי לשנויי מתני' בזה אחר זה המציעתא ולא ק' ליה לר' חייא אלא לא בעי לאוקומי רישא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא ועוד דסוף סוף דמדיוקא ג) דמציעתא הלך מוכח רישא בבת אחת ומציעתא וסיפא בין בבת אחת בין בזה אחר זה דלעולם במקום שנים לא האמינה תורה עד אחד כפ"ה. ורשב"ם פי' דלא מצי לשנויי דמיירי בזה אחר זה ודיוקא דמתני' בבת אחת משום דקתני ושנים אומרים שנטמאת משמע דבהדי הדדי אתו:

ד) ואיכא דאמרי כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא והכא במ"ע דקתני עד אחד אומר נטמאה ושנים אומרים לא נטמאה היתה שותה ואוקמ' בפסולי עדות ובין בבת אחת בין בזה אחר זה. (וע"כ) ר' נחמיה וע"כ בזה אחר זה איצטריך עיקר לאשמועי' דאי לבת אחת מאי רוב דעות איכא בחד וחד נמי היתה שותה

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ה], ב) לעיל ג:, ג) לעיל ג., ד) גם זה לעיל ג: סנהדרין ל., ה) יבמות פח: קיז: כתובות כב: לקמן מז., ו) לקמן מז: יבמות פח: קיז: [תוספתא יבמות פי"ד ע"ש], ז) [לקמן מז: יבמות פח: קטו. קיז:], ח) נ"ל ראית ועי' רש"ל, ט) [נ"ל נטמאת], י) שהכשירו עדות האשה כאיש האיש כו' את האיש גיתני עד אחד כו'. רש"ל,

◆

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:
דברים כד א

2. לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו

3. וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה:
במדבר ה יג

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה אף כאן על פי: (ב) רש"י ד"ה אמר לך וכו' רבי חייא מציעתא בזה אחר זה דלעולם במקום שנים לא האמינה תורה עד אחד משום דקא דייק וכו' לא ראית אלמא בהדי הדדי קאתו הס"ד וא"ב כלומר לא הוה ניחא ליה לאוקמי מתני' דלא מיירי אלא בזה אחר זה דמשתמע ודאי כיון דראו העדות ביחד באו בבת אחת לב"ד אבל נסמוך קא מפרש רש"י דבאו"ו נמי מוקמינן לה ובין בבת אחת ובין בזא"ז קמיירי:

◆

מוסף רש"י

תלמוד לומר. באשה מקלקלת כי מצא בה ערות דבר ולהלן ס' (לעיל ג.) בה ולא בקינוי כו' מיבעי ליה. דכיון דכתיב בה מיעוטא הוא ולא נמרין שאר עדיות דאשה מינה וקמו להו כמלתייהו ככל עדיות שבתורה (שם). הכי נמי קאמר. וגזירה שוה למילתא אחריתי נקט ומתניתין חסורי מיחסרא והכי תני ליה ת"ל בה ולא בקינוי ולא בסתירה וגזירה שוה לטומאת אשה דעלמא שלא קינא לה בעלה וכא עד אחד ואמר אני ראיתיה שנטמאה, דלא מהימן, והכא הוא דמהימן משום דרגלים לדבר (שם). ועד אין בה בשנים הכתוב מדבר. וקאמר עדים שנים אין בטומאה זו אלא עד אחד, יקרא בטומאה קמישתעי ושכב איש אותה שכבת זרע ועדים שנים אין בה אלא אחד והיא לא נתפשה, לא נאנסה, ומתמילא שמעינן דמהימן, מדכתיב והיא לא נתפשה, להחמיר עליה בא הכתוב לדונה כמודה, ומרישא דקרא נמי שמעת דמהימן, דקאמר ומעלה בו מעל ושכב איש אותה ואין מעיד בדבר אלא זה, דהאי קרא בתר קינוי כתיב, דכתיב בתריה ועבר עליו רוח קנאה וגו' ודרשינן ליה שכבר עבר (לעיל ג.). **או אינו אלא באחד.** דקאמר קרא דאפילו עד אחד אין בה (שם). **ת"ל לא יקום עד אחד באיש.** מהאי קרא שמעינן דכל עד האמור בתורה שנים הם כמפרש ואזיל (שם). **ממשמע שנאמר לא יקום עד.** ולא נאמר עדים איני יודע דאחד קאמר, אלא מדאיצטריך למיכתב אחד שמע מינה דעד שנים משמע, דאילו אלא לשון עדות יעמס עדות שנים (לעיל ב:). **ואמר רחמנא תרי לית בה.** לעיל קאי לפרושי מסקנא דמילתיה היכי מידרים ועד אין בה (שם). **הרי כאן שנים.** הרי הוא חשוב כשנים כגון כעדים אשה לומר שמת בעלה וכעדות סוטה לומר נטמאה (יבמות פח.). **הלך אחר רוב דעות.** אין דין עדות בדבר, מדעד אחד נאמן בה, הלכך פסולים נאמנים ככשרים והלך אחר הרוב (שם) אין בה תורת עדות, כי היכי דחד חשיב פסולי עדות נמי חשיבי, הלכך הלך אחר רוב דעות ואין צריך לבדוק אם כשרים אם פסולים (שם קיז: ע"ש). **הדרן עלך מי שקינא**

א) אולי צ"ל וקשה דמשמע דעולא לא מפליג בין בבת אחת וכו' דשני דתני דלא היתה שותה ולא משני כמו ר' חייא ואה"נ הא אמרינן:

ב) אולי צ"ל דגבי אשה משום חומר דא"ח שמירי מדרבנן להפליג בין בת אחת וכו' אבל בסוטה לענין דאורייתא אינו מפליג בין וכו'.

ג) אולי צ"ל דמדיוקא דמציעתא נוכיח מוכח דמיירי בבת אחת מדקתני ושנים אומרים וכו' וכן בסיפא בודאי מיירי אפילו בבת אחת דלעולם וכו'.

ד) נראה דצ"ל אלא כולה בפסולי עדות והא דקתני וכו' שותה אוקמינן וכו' ור' נחמיה היא.